

ლავრენტი მაღლაკელიძე, განზრახვა და მართლწინააღმდეგობის შეგნება ქართული და გერმანული სისხლის სამართლის მიხედვით (შედარებით-სამართლებრივი ანალიზი), თბილისი 2013, გამომცემლობა „მერიდიანი“, გვ. 252

ასისტ. პროფ. დოქ. თემურ ცქიტიშვილი

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

თინათინ წერეთლის სახელობის სახელმწიფოსა და სამართლის ინსტიტუტი

ლავრენტი მაღლაკელიძის სადისერტაციო ნაშრომი, რომელიც 2013 წელს წიგნად გამოიცა, ეხება განზრახვას და მართლწინააღმდეგობის შეგნებას და წარმოადგენს შედარებით-სამართლებრივ კვლევას. ავტორი ქართული და გერმანული სისხლის სამართლის მიხედვით განიხილავს საკვლევ თემას, სადაც ყურადღების ცენტრშია საკითხი იმის შესახებ, განზრახვა ქმედების სუბიექტური შემადგენლობის ნიშანია თუ ბრალის ფორმა ან ხომ არ წარმოადგენს იგი როგორც ქმედების შემადგენლობის სუბიექტურ ნიშანს, ისე ბრალის ფორმასაც, ქმედების მართლწინააღმდეგობის შეგნება განზრახვის ნიშანია თუ ბრალის ნიშანი, ხომ არ არის იგი ერთდროულად როგორც განზრახვის, ისე ბრალის ნიშანი, რა მნიშვნელობა შეიძლება ჰქონდეს ამ უკანასკნელს გაუფრთხილებლობასთან მიმართებით, როგორ ხდება მართლწინააღმდეგობის შეგნების დადგენა კლასიკურ და ბლანკეტურ დელიქტებში, არსებობს თუ არა განსხვავება ქმედების მართლწინააღმდეგობის შეგნებასა და მართლწინააღმდეგობის გამომრიცხავი გარემოების არარსებობის შეგნებას შორის, რას გულისხმობს საკუთრივ ქმედების მართლწინააღმდეგობა, იგი უნდა დადგინდეს ფართოდ, ერ-

თიან მართლწესრიგთან ქმედების შეუსაბამობის მიხედვით თუ ვიწროდ, სამართლის დარგების მიხედვით და სხვა.

მონოგრაფიაში განსახილველ საკითხებზე არაერთ საგულისხმო მოსაზრებას ვხვდებით, თუმცა, წარმოდგენილია საკითხები, რომლებიც შეიძლება ინვესტდეს აზრთა სხვაობას, რაზეც იქნება ყურადღება გამახვილებული წინამდებარე წერილში.

1. როგორც ცნობილია, განზრახვა გულისხმობს ქმედების შემადგენლობის ნიშნებთან დაკავშირებით ცოდნას და ნებელობას. სიმულტანობის პრინციპის თანახმად, მოქმედ პირს განზრახვა ანუ ცოდნა და ნებელობა უნდა ჰქონდეს ქმედების განხორციელების დროს. შეიძლება ადამიანს ჰქონდეს განზრახული გარკვეული ქმედების განხორციელება, მაგრამ ქმედების განხორციელების დროს თუ არ მოქმედებდა აქტუალური ცოდნით, განზრახვა გამოირიცხება. აღნიშნულთან დაკავშირებით შეიძლება მოხმობილი იქნეს შემთხვევა, როცა პირი შემთხვევით ეჯახება იმ ადამიანს, რომლის მოკვლაც სურდა და შედეგად დგება დაზარალებულის სიცოცხლის მოსპობა. ვინაიდან მანქანის შეჯახება მოხდა შემთხვევით და არა გამიზნულად, მანამდე არსებული განზრახვა მსხვერპლის სიცოცხლის

ხელყოფასთან დაკავშირებით, ქმედებას განზრახ ქმედებად ვერ გადააქცევს და ქმედება გაუფრთხილებლობით დანაშაულად დაკვალიფიცირდება. თუმცა, ჩნდება კითხვა, როგორ უნდა გადანყდეს საკითხი მაშინ, როცა მოქმედ პირს ჰქონდა ცოდნა ქმედების განხორციელებამდე დანაშაულის საგანთან და ქმედების სამართლებრივ მნიშვნელობასთან დაკავშირებით, მაგრამ აღნიშნულზე არ უფიქრია ქმედების განხორციელების მომენტში? მაგალითად, ადამიანი მუშაობს სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურში და მეგობრებთან საუბრის დროს თავის გამოჩენის მიზნით ისაუბრებს სახელმწიფო საიდუმლოების შემცველ ინფორმაციაზე, რის შედეგადაც სახელმწიფო საიდუმლოება გამჟღავნდება. მოცემულ შემთხვევაში ქმედება განზრახაა განხორციელებული თუ გაუფრთხილებლობით? შეიძლება თუ არა მოქმედმა პირმა მისი ქმედების არაგანზრახულობა ამტკიცოს იმით, რომ საუბრის მომენტში არ გაუმახვილებია ყურადღება აღნიშნულ მომენტზე?

თანაცნობიერების თეორიის (Mitbewusstseinslehre) მიხედვით, განზრახვა ქმედების შემადგენლობის ფაქტობრივი გარემოებების ცოდნასთან ერთად მოიცავს იმ გარემოებების ცოდნასაც, რომელზეც მოქმედ პირს დანაშაულის ჩადენისას არ უფიქრია, თუმცა მის შეგნებაში, ცნობიერებაში ის არსებობდა. ამასთან ერთად, აღნიშნული თეორიის მიხედვით, თანაცნობიერებისას არსებობს არა მხოლოდ ინტელექტუალური, არამედ ასევე ნებელობითი მომენტიც. განზრახვის აღნიშნული მომენტი განსაკუთრებით რელევანტურად მიიჩნევა ნორმატიულ ნიშნებთან მიმართებით.¹ საკითხის ასეთ გადანყვეტა გაკრიტიკებულია განსახილველ წიგნში და ავტორი თვლის, რომ განზრახვის ასეთი გაგება შეიძლება წინააღმდეგობაში მოდიოდეს სიმულტანობის პრინციპთან და იმ მოთხოვნასთან, რომლის მიხედვითაც განზრახვა გულისხმობს დანაშაულის ჩადენის ყველა ეტაპზე განზრახვის კონკრეტულად და უწყვეტად არსებობას.²

თუმცა, აღნიშნული კრიტიკის საფუძვლიანობა შეიძლება საკამათო იყოს. ზემოთ მოყვანილ მაგალითში, სადაც ადგილი აქვს სახელმწიფო საიდუმლოების გახმაურებას, ქმედება განზრახ განხორციელებულად შეიძლება ჩაითვალოს³. როდესაც ადამიანი მთელი ცხოვრება სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურში მუშაობს და იცის, რომ გარკვეული ინფორმაცია სახელმწიფო საიდუმლოებათა რიგს განეკუთვნება, არ შეიძლება თავი იმართლოს იმით, რომ მას საუბრის მომენტში ამის შესახებ არ უფიქრია.

საქართველოს სსკ-ის 140-ე მუხლის მიხედვით ისჯება სქესობრივი კავშირი 16 წლის ასაკს მიუღწეველთან. 16 წლის ასაკს მიუღწეველთან სქესობრივი კავშირის დროს, მოქმედი პირი ქმედების განხორციელებისას შეიძლება არც ფიქრობდეს იმაზე, რომ ვისთანაც სქესობრივ კავშირს ამყარებს, 16 წლის ასაკს მიუღწეველია, მაგრამ თანაცნობიერების თეორიის მიხედვით განზრახვა არ გამოირიცხება, თუ მოქმედ პირს ქმედების განხორციელებამდე გაგონილი ჰქონდა მსხვერპლის ასაკის შესახებ. მოცემულ შემთხვევაშიც მოქმედმა პირმა არ შეიძლება თავი იმართლოს იმით, რომ მოქმედების მომენტში ამის შესახებ არ უფიქრია. საკმარისია ისიც, რომ მოქმედმა პირმა ზოგადად იცოდა, რომ 16 წლის ასაკს მიუღწეველთან სქესობრივი კავშირი დასჯადია, ვისთანაც სქესობრივ კავშირს ამყარებდა 16 წლის ასაკს მიუღწეველი იყო, რის შესახებ ქმედების განხორციელებამდე ცოდნა გააჩნდა.

თანაცნობიერების თეორიის მიხედვით განზრახვის დასაბუთება აქტუალურია არა ყოველთვის, არამედ ცალკეულ შემთხვევაში. აღნიშნული თეორიის შესაბამისად, ქმედების განზრახულობის დასაბუთება შეუძლებელია მაშინ, როცა ადგილი აქვს შემთხვევით ავტომატური შეჯახებას ქვეითთან. როდესაც მძლოლი შემთხვევით, წინდახედულობის ნორმის დარღვევით ეჯახება ქვეითს და არ ითვალისწინებდა მართ-

¹ Roxin C., Strafrecht, Allgemeiner Teil, Band I, Grundlagen. Der Aufbau der Verbrechenslehre, 4. Auflage, München 2006, S. 498, §12 Rn. 123.

² მაღლაკელიძე ლ., განზრახვა და მართლწინააღმდეგობის შეგნება ქართული და გერმანული სისხლის სამართლის მიხედვით

(შედარებით-სამართლებრივი ანალიზი), თბ., 2013, გვ. 26-27.

³ მამულაშვილი გ., წიგნში: ლეკვეიშვილი მ., მამულაშვილი გ., თოდუა ნ., სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი, წიგნი II, თბ., 2020, გვ. 297-298.

ლსანწინააღმდეგო შედეგის დადგომას, შეუძლებელია იმის მტკიცება, რომ ქმედება განზრახვით იმის გამო, რომ მძლოლმა ზოგადად იცოდა, ასეთი ქმედება თუ როგორ შედეგს იწვევს ცხოვრებისეული გამოცდილებიდან გამომდინარე. მოქმედ პირს ქმედების არა მხოლოდ აბსტრაქტული საშიშროება, არამედ რეალური საშიშროება უნდა ჰქონდეს გაცნობიერებული რათა ქმედება შედეგთან მიმართებით განზრახვით განხორციელებულად ჩაითვალოს. შესაბამისად, წიგნში მოყვანილი მსჯელობა⁴ თანაცნობიერების თეორიის გასაკრიტიკებლად ვერ გამოდგება. როდესაც განზრახვა დგინდება თანაცნობიერების თეორიის მიხედვით, გასათვალისწინებელია დანაშაულის ბუნება, ის, თუ რა სახის ქმედებით ხორციელდება იგი. თუ ქმედების ზოგადი საშიშროების შესახებ ცოდნის არსებობა ყოველთვის საკმარისად ჩაითვლებოდა განზრახვის დასადგენად, ნაიშლებოდა ზღვარი განზრახვასა და გაუფრთხილებლობას შორის და იქ, სადაც გაუფრთხილებლობითაა დანაშაული ჩადენილი, მოგვიწევდა იმის მტკიცება, რომ დანაშაული განზრახვითაა.

ცოდნა, რომელიც მოქმედ პირს თან სდევდა გარკვეული დროის მანძილზე (ქმედების განხორციელებამდე), არ უნდა იქნას გაიგივებული ქმედების გარემოებებთან დაკავშირებით გაცნობიერების შესაძლებლობასთან, რაც ასევე გამოიწვევდა განზრახვის და გაუფრთხილებლობის გაიგივებას. აქედან გამომდინარე, ასევე არამართებულად უნდა ჩაითვალოს თანაცნობიერების თეორიის კრიტიკა, სადაც მოქმედი პირისთვის თან მდევს ცოდნა და ქმედების შემადგენლობის გარემოებებთან დაკავშირებით ცოდნის შესაძლებლობა ერთმანეთთან არის გაიგივებული და აღნიშნული პოზიციიდან თანაცნობიერების თეორიაა გაკრიტიკებული⁵. ქმედების შემადგენლობის გარემოებების გაცნობიერების შესაძლებლობა გაუფრთხილებლობის წინაპირობაა და თუ ის საკმარისად იქნა მიჩნეული განზრახვის დასადგენად, გაუფრთხილებლობის დროს მოგვიწევს განზრახვის დადგენა,

რაც მიუღებელია და ასევე არ გამომდინარეობს არც მოქმედი ქართული სსკ-დან.

განსახილველ წიგნში ცალ-ცალკეა გამოყოფილი და ერთმანეთისგან დიფერენცირებულად განხილული თანაცნობიერების და მუდმივად თანმდევი ცოდნის თეორიები, თუმცა არ არის დასახელებული ის კრიტერიუმები, რაც ამ თეორიების გამიჯვნას შეიძლება დაედოს საფუძვლად. ამ უკანასკნელი თეორიის განხილვისას მოყვანილი მსჯელობა და მოხმობილი მაგალითები ნათლად მეტყველებს იმაზე, რომ ე. წ. თანაცნობიერების თეორიის კრიტიკა არ ეფუძნება შესაბამის არგუმენტებს. კერძოდ, საგულისხმოა ექიმის მიერ პროფესიული საიდუმლოების დარღვევასთან დაკავშირებით განხილული შემთხვევა, სადაც მონოგრაფიის ავტორი ემხრობა საკითხთან დაკავშირებით გერმანულ ლიტერატურაში შემოთავაზებულ გადაწყვეტას და თვლის, რომ ექიმის მიერ პროფესიული მოვალეობის დარღვევა პაციენტის ჯანმრთელობის მდგომარეობის შესახებ ინფორმაციის გაუმჟღავნებლობასთან დაკავშირებით გამორიცხავს ქმედების გაუფრთხილებლობას⁶.

განსახილველ საკითხზე ჩნდება კითხვა, რა განსხვავება არსებობს მოცემულ შემთხვევასა და სსკ-ის 140-ე მუხლით გათვალისწინებულ დელიქტთან დაკავშირებით მოხმობილ მაგალითს შორის? ვფიქრობ, დასახელებულ მაგალითებს შორის ქმედების განზრახვა-განუზრახველობის თვალსაზრისით არსებითი სხვაობა არ იკვეთება. შესაბამისად, ავტორის მსჯელობა წინააღმდეგობრივია.

2. სადისერტაციო ნაშრომში ავტორი ცალკე პარაგრაფს უძღვნის აფექტში ჩადენილი დანაშაულის დროს განზრახვის დასაბუთებას და აღნიშნავს, რომ აფექტში ჩადენილი დანაშაულის დროს, მიუხედავად იმისა, რომ საქმე ეხება განზრახვას დანაშაულს, დამნაშავეს შესაძლოა საერთოდ არ ჰქონდეს შეგნებული ფაქტობრივი გარემოებები⁷, რაც არ შეიძლება გავიზიაროთ. ფაქტობრივი გარემოებების გაცნობიერება გან-

⁴ მალლაკელიძე ლ., განზრახვა და მართლწინააღმდეგობის შეგნება ქართული და გერმანული სისხლის სამართლის მიხედვით (შედარებით-სამართლებრივი ანალიზი), თბ., 2013, გვ. 28.

⁵ მალლაკელიძე ლ., დასახ. ნაშრ., გვ. 29.

⁶ მალლაკელიძე ლ., დასახ. ნაშრ., გვ. 31.

⁷ მალლაკელიძე ლ., დასახ. ნაშრ., გვ. 35.

ზრახვის დასადგენად საჭიროა როგორც არააფექტური, ისე აფექტური დანაშაულის დროს. აფექტში ჩადენილი დანაშაულის თავისებურება უკავშირდება არა იმდენად ფაქტობრივი გარემოებების აღქმას, რამდენადაც ქმედებაზე კონტროლის, საკუთარი ქმედების მართვის და თავის შეკავების უნარის შეზღუდვას, რის გამოც მიიჩნევა იგი ბრალის ხარისხის შემამსუბუქებელ და არა უმართლობასთან დაკავშირებულ პრობლემად. დასაბუთებულია, რომ განსახილველ საკითხზე ავტორი არ უთითებს პროფ. თამაზ შავგულიძეს, რომელმაც არაერთი ნაშრომი მიუძღვნა აფექტში ჩადენილ დანაშაულს.

3. სადისერტაციო ნაშრომში საუბარია ავტომატიზებული და ხშირად განმეორებადი მოქმედებების დროს ფაქტობრივ გარემოებებზე ცოდნის არსებობის შესახებ და ავტორი იზიარებს იმ მოსაზრებას, რომ დასახელებულ შემთხვევებში ცოდნის არსებობა პრობლემურია, ცალკეულ შემთხვევებში კი ქმედება არაგანზრახ, გაუფრთხილებლობით ხორციელდება⁸, რაც საკამათო დებულებას წარმოადგენს. ხშირად განმეორებად ქმედებებთან დაკავშირებით მოქმედ პირს შეიძლება ჩამოუყალიბდეს ე. წ. ფიქსირებული განწყობა, მაგრამ ეს სულაც არ გულისხმობს ქმედების დროს ცნობიერი აქტივობის და განზრახვის უცილობლად გამორიცხვას. ლიტერატურაში მართებულად არის გამოთქმული მოსაზრება, რომ ავტომატიზებული ფსიქიკური პროცესების დროს შეიძლება ადგილი ჰქონდეს პარალელურად მიმდინარე ცნობიერ აქტივობას⁹. ადამიანი შეიძლება ტელევიზორს ან რადიოს უსმენდეს და თან სხვა საქმეს აკეთებდეს (როგორცაა, პირის გაპარსვა, სტუდენტთა ნაწერების ნაკითხვა და გასწორება). ან სიგარეტს ეწეოდეს და თან ახლდეს აქტიური შემოქმედებითი საქმიანობა, როგორცაა მეცნიერული კვლევა-ძიება¹⁰, მაგრამ ეს სულაც არ გულისხმობს ქმედების ფაქტობრივი გარემოებების გაუცნობიერებლობას. ასეთ დროს შეიძლება მოქმედი პირის ყურადღება და კონცენტრაციის უნარი

იყოს შედარებით შემცირებული, არ არის გამოცხადებული ამან ხელი შეუწყოს ისეთი შედეგის დადგომას, რომელიც იქნებოდა არაგანზრახი, მაგრამ ავტომატიზებული და ხშირად განმეორებადი ქმედება იმთავითვე არ შეიძლება დაგუკავშიროთ განზრახვის და ცოდნის არარსებობას.

ის, რომ ადამიანს აქვს გარკვეული გამოცდილება განსაზღვრულ ქმედებასთან დაკავშირებით, ზოგჯერ ხელს უწყობს მისი მხრიდან უსაფუძვლო, ქარაფშუტული იმედის ჩამოყალიბებას მართლსაწინააღმდეგო შედეგის თავიდან აცილებასთან დაკავშირებით, რის გამოც ქმედება კვალიფიცირდება არა განზრახ, არამედ გაუფრთხილებლობით განხორციელებულად, მაგრამ უფრო **მიზანშეწონილი იქნება თუ ერთმანეთისგან გაიმიჯნება ცოდნა ფაქტობრივ გარემოებებზე და უსაფუძვლო რწმენა შედეგის თავიდან აცილებასთან დაკავშირებით.**

მართლსაწინააღმდეგო შედეგის თავიდან აცილების უსაფუძვლო იმედი, ერთი მხრივ, გულისხმობს შეცდომას მიზეზობრიობის განვითარების თვალსაზრისით ანუ მოქმედი პირის შეგნება არ მოიცავს მიზეზობრიობის ისეთ განვითარებას, რომელსაც აქვს ადგილი, თუმცა ეს არ გულისხმობს ცოდნის არარსებობას ქმედების აბსტრაქტულ საშიშროებაზე. ადამიანმა შეიძლება იცოდეს, ამა თუ იმ მოქმედებას რა შედეგი მოსდევს ზოგადად, მაგრამ საკუთარ გამოცდილებაზე და შესაძლებლობებზე ამყარებდეს გადაჭარბებულ იმედებს, რაც განპირობებულია **პიროვნული თვისებებითაც.** თუ ხშირად განმეორებად ქმედებას ეხება საქმე, ეს იმას ნიშნავს, რომ მოქმედ პირს ქმედების აბსტრაქტულ საშიშროებაზე და ზოგადად, მსგავს შემთხვევაში მოვლენების განვითარებაზე მეტი ცოდნა და გამოცდილება შეიძლება ჰქონდეს, მაგრამ ეს ყოველთვის არ არის მართლსაწინააღმდეგო შედეგის თავიდან აცილების მყარი გარანტია. ვისაც მოვლენების განვითარების შესახებ ნაკლები ცოდნა და გამოცდილება აქვს გა-

⁸ მალაქელიძე ლ., დასახ. ნაშრ., გვ. 37.

⁹ იმედაძე ი., არის თუ არა არაცნობიერის ცნება ზედმეტი ცნება, მისივე წიგნში: გამოკვლევები თეორიულ ფსიქოლოგიაში, თბ., 2013, გვ. 226.

¹⁰ ნაჭყებია გ., ქმედების დანაშაულად კვალიფიკაციის ზოგადი თეორია, თბ., 2010, გვ. 137.

რკვეულ გარემოებებთან დაკავშირებით, შეიძლება მეტი წინდახედულება და სიფრთხილე გამოიჩინოს. გაუფრთხილებლობით დანაშაულის ჩადენა ზოგჯერ პიროვნულ თვისებებსაც უკავშირდება, ამაზე კარგად მეტყველებს ისეთი ტერმინები, როგორიცაა ქარაფშუტა, თავქარიანი, დაუდევარი, წინდაუხედავი.

გაუფრთხილებლობის დროს ცოდნის არარსებობის მტკიცება წარმოშობს კითხვებს ავტორის პოზიციის გათვალისწინებით და მოითხოვს მის დაკონკრეტებას, ვინაიდან ავტორი მხარს უჭერს მოსაზრებას, რომლის მიხედვითაც სუბიექტური შემადგენლობა შეიძლება არსებობდეს არა მხოლოდ განზრახვის, არამედ ასევე გაუფრთხილებლობის (თვითიმედოვნების) დროსაც. თუ თვითიმედოვნებით განხორციელებულ დანაშაულს აქვს სუბიექტური შემადგენლობა, ჩნდება კითხვა, რას ეფუძნება იგი ცოდნის გამოორიცხვის შემთხვევაში და კონკრეტულად რა იგულისხმება „ცოდნის“ ქვეშ. სასურველი იყო, აღნიშნული საკითხი მეტად ყოფილიყო დასაბუთებული.

4. განსახილველ წიგნში აღნიშნულია, რომ იურიდიულ ლიტერატურაში გაბატონებული მოსაზრებით დანაშაულის დესკრიფციულ ნიშნებზე დაშვებული შეცდომა ირელევანტურად ითვლება და განზრახვას არ გამოორიცხავს¹¹. ავტორი საკითხზე მსჯელობას ისე ამთავრებს, რომ აღნიშნულ მოსაზრებას არ აკრიტიკებს და საკუთარ შეხედულებას არ გამოთქვამს, რაც იმის თქმის შესაძლებლობას იძლევა, რომ ავტორიც განსახილველ საკითხზე იმავე აზრზეა, რაც არ შეიძლება მართებულად ჩაითვალოს.

დესკრიფციულ ანუ აღწერილობით ნიშნებს მიეკუთვნება ქმედების ობიექტი. ქმედების ობიექტთან დაკავშირებით დაშვებული შეცდომა კი განზრახვას გამოორიცხავს. მაგალითად, როცა ადამიანს ჰგონია, რომ კლავს ნადირს და სინამდვილეში შეცდომით მოკლავს ადამიანს¹². ან ჰგონია, რომ აზიანებს ნივთს (კერამიკის ქანდაკებას) და რეალურად ესვრის ადამიანს, რა-

საც მოჰყვება არა ნივთის დაზიანება (რაც მოქმედ პირს სურდა), არამედ ადამიანის სიცოცხლის მოსპობა. მოცემულ შემთხვევაშიც საქმე გვექნება გაუფრთხილებლობით დანაშაულთან.

ავტორის მსჯელობა აღნიშნულ საკითხზე წინააღმდეგობრივია, როცა იგი დანაშაულის დესკრიფციულ ნიშნებზე დაშვებული შეცდომის შესახებ გამოთქმული მოსაზრების არაკრიტიკული ანალიზით ერთი მხრივ, იზიარებს იმ აზრს, რომ დესკრიფციულ ნიშანზე დაშვებული შეცდომით განზრახვა არ გამოორიცხება და მეორე მხრივ, მომდევნო გვერდზე უთითებს, რომ დანაშაულის ნორმატიულ ნიშნებზე დაშვებულმა შეცდომამ დესკრიფციულ ნიშნებზე დაშვებული შეცდომის მსგავსად შეიძლება განზრახვა გამოორიცხოს¹³.

5. წიგნში გამოთქმული მოსაზრებით, მიზნით დაფუძნებული დელიქტებისთვის არაპირდაპირი განზრახვა დამახასიათებელი არ არის¹⁴. თუმცა, გერმანულ სისხლის სამართლის ლიტერატურაში გამოთქმული მოსაზრებით მიზნით დაფუძნებული (მაგალითად, საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული) დანაშაულის განხორციელება შესაძლებელია არა მხოლოდ პირდაპირი, არამედ არაპირდაპირი განზრახვითაც¹⁵. მიზანშეწონილი იყო ავტორს აღნიშნული საკითხისთვისაც მიექცია ყურადღება.

6. განსახილველ წიგნში გამოთქმული მოსაზრებით, განზრახვაში რაც უფრო მეტადაა კოგნიტური ელემენტი წარმოდგენილი მით უფრო ნაკლები ინტენსივობით არის საჭირო ნებელობითი ელემენტის არსებობა¹⁶. ავტორის მსჯელობა გამომდინარეობს იქიდან, რომ მიზნით დაფუძნებულ დელიქტებში ის დანაშაულებრივი ქმედების არაპირდაპირი განზრახვით განხორციელებას შეუძლებლად მიიჩნევს, მაგრამ თუ გაზიარებული იქნა არაპირდაპირი განზრახვით მიზნით დაფუძნებული დელიქტის განხორციელების იდეა, კოგნიტური და ნებელობითი მომენტების თანაფარდობასთან დაკავშირებით გამოთქმული მოსაზრებაც საკამათოდ იქცევა.

¹¹ მალლაკელიძე ლ., დასახ. ნაშრ., გვ. 42.

¹² ტურავა შ., სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, დანაშაულის მოძღვრება, თბ., 2011, გვ. 507.

¹³ მალლაკელიძე ლ., დასახ. ნაშრ., გვ. 43.

¹⁴ მალლაკელიძე ლ., დასახ. ნაშრ., გვ. 48.

¹⁵ Eisele J., Strafrecht, Besonderer Teil II, Eigentumsdelikte und Vermögensdelikte, 5. Auflage, Stuttgart 2019, 25, Rn. 60.

¹⁶ მალლაკელიძე ლ., დასახ. ნაშრ., გვ. 48.

7. ლ. მალაკელიძე აღნიშნავს, რომ სრულიად დასაშვებია კოგნიტური ელემენტი არსებობდეს ნებელობის გარეშე (მაგალითად, თვითიმედოვნების დროს)¹⁷. როგორც მოცემული მსჯელობიდან ირკვევა, ავტორი თვითიმედოვნების დროს უშვებს კოგნიტური ელემენტის არსებობას, მაგრამ გამოირიცხავს ნებელობას. თვითიმედოვნების დროს მართლაც არსებობს კოგნიტური ელემენტი ქმედების აბსტრაქტული საშიშროების გაცნობიერების სახით, მაგრამ რამდენად მართებულია ნებელობის გამოირიცხვა?

როგორც ჩანს, ავტორი ერთმანეთთან აიგივებს სურვილს მართლსაწინააღმდეგო შედეგის გამოწვევასთან დაკავშირებით, რომელსაც სხვაგვარად ნებელობით ელემენტსაც უწოდებენ და ნებელობას. აღნიშნულთან დაკავშირებით საყურადღებოა სისხლის სამართლის ლიტერატურაში გამოთქმული მოსაზრება, რომ დანაშაული არის მხოლოდ ნებელობითი ქცევა და ეს ეხება არა მხოლოდ განზრახვას, არამედ გაუფრთხილებლობასაც¹⁸.

გაუფრთხილებლობა ფსიქოლოგიური თვალსაზრისით არ წარმოადგენს სიცარიელეს. გაუფრთხილებლობის დროს სახეზე არ არის დანაშაულებრივი მიზანი და მოტივი, მაგრამ ზოგადად ადამიანის აქტივობას, მათ შორის გაუფრთხილებლობის დროსაც, განსაზღვრული მიზანი და მოტივი წარმართავს¹⁹.

მართლსაწინააღმდეგო შედეგის გამოწვევის და აქედან გამომდინარე განსაზღვრული დანაშაულის განხორციელების სურვილის არსებობაზე რომ იყოს დამოკიდებული ქმედების ნებელობა, არაპირდაპირი განზრახვის დროსაც მოგვიწევდა იმის თქმა, რომ ქმედება ნებელობითი არ არის, რაც არ შეიძლება მართებულად მივიჩნიოთ.

ნებელობითი ქმედების გარეშე შეუძლებელია დანაშაულის განხორციელება და სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობის დაკისრება²⁰. სწორედ ნებელობითი ქმედების არარსებობის გამო გამოირიცხება სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობა დაუძლეველი ძალის (*vis absoluta*) დროს²¹.

ნებელობითი ქმედების გარეშე სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობის დაკისრება და დასჯა შესაძლებელი რომ იყოს, აზრს დაკარგავდა იმის დადგენა, შეუძლია თუ არა პირს ნებელობითი ქმედების განხორციელება. არადა დიდი ხანია ცნობილია, რომ სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობა ეკისრება მხოლოდ ნებელობითი მოქმედების უნარით აღჭურვილ სუბიექტს²².

ქმედება წარმოადგენს გვარეობით ცნებას როგორც განზრახი, ისე გაუფრთხილებლობითი, ან კიდევ დამთავრებული და დაუმთავრებელი დანაშაულისთვის. შესაბამისად, მხედველობაშია ისეთი ქმედება, რომელიც დანაშაულის ყველა დასახელებული ფორმისთვის იქნება საერთო. ასეთ ქმედებას წარმოადგენს ნებელობითი ქმედება.

აღსანიშნავია ისიც, რომ ნებელობით ქმედებასთან დაკავშირებით ავტორის მსჯელობა არ არის თანმიმდევრული. ნებელობითი ქმედების გარეშე რომ სისხლის სამართლებრივი დასჯადობა შეუძლებელია, ამას ავტორი ნაშრომის მომდევნო გვერდებზე აღნიშნავს²³, რითაც საკუთარ თავთან მოდის წინააღმდეგობაში.

აქვე უნდა ითქვას ისიც, რომ გაუფრთხილებლობით ქმედებას უნიბლიე ქმედება ეწოდებოდა მცირე სჯულის კანონით²⁴, რომელიც ქართულად ექვთიმე მთაწმინდელმა თარგმნა, მაგრამ აღნიშნული დებულება და სისხლის სამართლებრივად დასჯადი ქმედების ასეთი კლასიფიკაცია (ნებელობითი და უნიბლიე) შემდგომში

¹⁷ მალაკელიძე ლ., დასახ. ნაშრ., გვ. 49.

¹⁸ წერეთელი თ., სისხლის სამართლის პრობლემები, I ტომი, თბ., 2007, გვ. 139; ნაჭყებია გ., ქმედების დანაშაულად კვალიფიკაციის ზოგადი თეორია, თბ., 2010, გვ. 148.

¹⁹ ნაჭყებია გ., ქმედების დანაშაულად კვალიფიკაციის ზოგადი თეორია, თბ., 2010, გვ. 193-194.

²⁰ დვალაძე ი., მოტივისა და მიზნის ზეგავლენა ქმედების კვალიფიკაციასა და სისხლის სამართლებრივ პასუხისმგებლობაზე, თბ., 2008, გვ. 13.

²¹ წერეთელი თ., სისხლის სამართლის პრობლემები, I ტომი, თბ., 2007, გვ. 139-140.

²² სულაქველიძე დ., უგრეხელიძე მ., ობიექტურისა და სუბიექტურის თანაფარდობისათვის შერაცხადობის ცნებაში, საბჭოთა სამართალი, 1984, #2, გვ. 68.

²³ მალაკელიძე ლ., დასახ. ნაშრ., გვ. 53.

²⁴ ტყეშელაშვილი გ., წიგნში: სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, სახელმძღვანელო, მეოთხე გამოცემა, თბ., 2019, გვ. 14.

არ იქნა გაზიარებული, რასაც მოწმობს ქართული სისხლისსამართლებრივი ლიტერატურაც.

დასაბუთია, რომ სადისერტაციო ნაშრომში გამოყენებული არ არის ნებისყოფის თავისუფლების მეტად რთულ პრობლემაზე საქართველოში დაცული დისერტაცია²⁵.

8. დისერტანტი საგანგებო ყურადღებას ამახვილებს იმაზე, არის თუ არა დანაშაული ყოველთვის გამიზნული პირდაპირი განზრახვით მოქმედებისას, რომელთან დაკავშირებითაც წინააღმდეგობრივ და ურთიერთგამომრიცხავ მსჯელობას წარმოგვიდგენს. ერთი მხრივ, იზიარებს ლიტერატურაში გამოთქმულ მოსაზრებას, რომ მიზანი მხოლოდ პირველი ხარისხის პირდაპირი განზრახვის ძირითადი ელემენტია²⁶, ხოლო მეორე მხრივ, ეთანხმება გერმანიის უზენაესი სასამართლოს პოზიციას, რომლის მიხედვითაც, შედეგი გამიზნულია თუ მისი დადგომის გარდაუვალობა მოქმედს გაცნობიერებული ჰქონდა²⁷.

შედეგის გარდაუვალობის გაცნობიერება შეიძლება არსებობდეს მეორე ხარისხის პირდაპირი განზრახვის დროსაც. აქედან გამომდინარე, გერმანიის უზენაესი სასამართლოს შეხედულების გაზიარება იმას გულისხმობს, აღიარო შედეგის გამიზვნა მეორე ხარისხის პირდაპირი განზრახვის შემთხვევაშიც. გამიზვნის და შედეგის გარდაუვალობის გაცნობიერების გვერდიგვერდ დაყენება საკამათოა იმდენად, რამდენადაც შეიძლება პირს გამიზნული ჰქონდეს მართლწინააღმდეგო შედეგის გამოწვევა, მაგრამ არ ჰქონდეს აღნიშნული შედეგის გარდაუვალობის გაცნობიერება, არ იყოს დარწმუნებული იმაში, რომ მის მიერ გამიზნული შედეგი, რომლის მისაღწევადაც ქმედება განახორციელა აუცილებლად იქნება მიღწეული, რასაც მოწმობს ცხოვრებისეული გამოცდილებაც. არის შემთხვევები, როცა პირს აქვს გამიზნული განსაზღვრული შედეგის მიღწევა, მაგრამ მიზანს ვერ აღწევს, რის გამოც ქმედება დანაშაულის მცდელობად კვალიფიცირდება.

გამიზვნა შედეგის განხორციელების გარდაუვალობის გაცნობიერებას არ გამოირიცხავს,

ვინაიდან შეიძლება მოქმედ პირს მართლაც სჯეროდეს, რომ შედეგი აუცილებლად განხორციელდება ან არსებობს ამის რეალური საფუძველი, მაგრამ მისგან განუყოფელ ელემენტსაც არ წარმოადგენს. აქედან გამომდინარე, შეიძლება ითქვას, რომ გამიზვნა და შედეგის განხორციელების გარდაუვალობის გაცნობიერება სხვადასხვა შინაარსის ელემენტებია, რომელთაც შეუძლიათ როგორც თანაარსებობა, ისე ერთმანეთისგან დამოუკიდებლად არსებობა.

9. ნაშრომის ავტორი არაპირდაპირი განზრახვის და თვითიმედოვნების შედარებისას აღნიშნავს: „როგორც არაპირდაპირი განზრახვის, ისე შეგნებული გაუფრთხილებლობის დროს, ამსრულებელი აბსტრაქტულად ერთნაირად უწევს ანგარიშს იმის ალბათობას, რომ კანონში განსაზღვრული გარემოებები შესაძლოა განხორციელდეს და მისი ქცევა შედეგის დადგომის წინაპირობა გახდეს. ეს კი, თავის მხრივ, გულისხმობს ამ სრულიად განსხვავებულ სუბიექტურ ნიშანში ინტელექტუალურ ასპექტთა თითქმის იდენტურობას“²⁸. შემდგომ ავტორი განაგრძობს მსჯელობას: „მაშასადამე, გამოდის, რომ ინტელექტუალური ელემენტი სუბიექტური შემაღვლელის ორ სხვადასხვა გამოვლინებაში თითქმის ერთნაირად არის წარმოდგენილი“²⁹.

როგორც ზემოაღნიშნული მსჯელობიდან ირკვევა, დისერტანტი არაპირდაპირ განზრახვასა და თვითიმედოვნებას შორის ინტელექტუალური ელემენტის თვალსაზრისით სხვაობას ვერ ხედავს. მართლწინააღმდეგო შედეგის გამოწვევის სურვილი ბოროტმოქმედს არ გააჩნია როგორც არაპირდაპირი განზრახვის, ისე თვითიმედოვნების დროს და თუ ინტელექტუალურ ელემენტში არ არის სხვაობა, ჩნდება კითხვა, როგორ უნდა მოხდეს მათი გამიჯვნა?

რეალურად, არაპირდაპირ განზრახვასა და თვითიმედოვნებას შორის კოგნიტური თვალსაზრისით არსებითი სხვაობაა, რაც უკავშირდება პირველ შემთხვევაში ქმედების რეალური საშიშროების, ხოლო მეორე შემთხვევაში აბსტრაქტული საშიშროების გაცნობიერებას. თუ არაპირ-

²⁵ ნაჭყებია გ., ნებისყოფის თავისუფლების პრობლემა სისხლის სამართალში, თბ., 1975.

²⁶ მალლაკელიძე ლ., დასახ. ნაშრ., გვ. 50.

²⁷ მალლაკელიძე ლ., დასახ. ნაშრ., გვ. 51.

²⁸ მალლაკელიძე ლ., დასახ. ნაშრ., გვ. 52.

²⁹ იქვე.

რდაპირი განზრახვის დროს მოქმედი პირი უშვებს მართლსაწინააღმდეგო შედეგის როგორც დადგომის, ისე თავიდან აცილების შესაძლებლობას, თვითიმედოვნების შემთხვევაში დარწმუნებულია, რომ შესაძლებელია შედეგის თავიდან აცილება. არაპირდაპირი განზრახვით მოქმედებისას ბოროტმოქმედი ურიგდება საზიანო შედეგის გამოწვევას, ხოლო თვითიმედოვნებისას ქარაფშუტულად ვარაუდობს მის თავიდან აცილებას.

10. განსახილველ მონოგრაფიაში ერთმანეთთან არის გაიგივებული განზრახვა და სამართლებრივი სიკეთის დაზიანების შესახებ გადანყვეტილება³⁰, რაც მეტად საკამათოა. ავტორთა ერთი ნაწილი განზრახვას და გადანყვეტილებას ერთმანეთთან აიგივებს³¹, ხოლო მეორე ნაწილი ერთმანეთისგან მიჯნავს³². სისხლის სამართლის ლიტერატურაში ასევე სადავოა საკითხი იმის შესახებ, მიიღება თუ არა გადანყვეტილება არაპირდაპირი განზრახვით. თუ განზრახვას და გადანყვეტილებას ერთმანეთთან გავაიგივებთ, მოგვინევს მტკიცება, რომ გადანყვეტილება განზრახვის ნებისმიერი სახით მიიღება. აღნიშნული საკითხი საკამათოდ მიიჩნევა სისხლის სამართლის ლიტერატურაში. თუ ერთი მოსაზრებით გადანყვეტილება არაპირდაპირი განზრახვითაც მიიღება³³, მეორე მოსაზრების თანახმად აუცილებელია პირდაპირი განზრახვა³⁴. უფრო მართებული იქნება თუ ვიტყვით, რომ გადანყვეტილების მიღება მოითხოვს გამიზნვას. არაპირდაპირი განზრახვის დროს გადანყვეტილების მიღება შეიძლება დაუკავშიროთ გამიზნული ქმედების შესაძლებლობას. იქ, სადაც შესაძლებელია ქმედება ერთი მხრივ, გამიზნული იყოს და მეორე მხრივ, დანაშაული არაპირდაპირი განზრახვით ხორციელდებოდეს, შეიძლება რჩებოდეს ადგილი არაპირდაპირი განზრახვის

დროს დანაშაულის ჩადენასთან დაკავშირებით გადანყვეტილებისთვის. აღნიშნულთან დაკავშირებით გასათვალისწინებელია მიზნით დაფუძნებული დელიქტები. მაგალითად, როგორიცაა ქურდობა. ზოგიერთ შემთხვევაში არაპირდაპირი განზრახვით დანაშაულის მცდელობის გამო-რიცხვა ან მისი შესაძლებლობის დაშვება გამიზნული ქმედების შესაძლებლობას უკავშირდება. განზრახვის და გადანყვეტილების მიღების გაიგივების გაუმართლებლობაზე ნათლად მეტყველებს მკვლელობის არაპირდაპირი განზრახვით განხორციელებული ქმედების დროს დანაშაულზე ნებაყოფლობით ხელის აღების გამო-რიცხვა³⁵, როდესაც სასიკვდილო შედეგის გამოწვევამდე ბოროტმოქმედი წყვეტს თავის ქმედებას იმის გამო, რომ მან თავის მიზანს (ფულის დაუფლებასთან ან მსხვერპლზე შურისძიებასთან დაკავშირებით) მიაღწია.

11. სისხლის სამართლის ლიტერატურაში გამოთქმული ერთ-ერთი შეხედულებით არაპირდაპირი განზრახვის დროს ბოროტმოქმედი შინაგანად იწონებს მართლსაწინააღმდეგო შედეგს, რომლის დადგომასაც უშვებს. აღნიშნული მოსაზრება გაზიარებულია განსახილველ ნიგნშიც³⁶. თუმცა, ჩნდება კითხვა, როგორ შეიძლება ადამიანი იწონებდეს იმას, რაც არ სურს? მართლსაწინააღმდეგო შედეგის გამოწვევის სურვილის არარსებობა და მისი მოწონება ერთმანეთთან შეუთავსებელია. არაპირდაპირი განზრახვის დროს მოქმედ პირს მართლსაწინააღმდეგო შედეგის დადგომა სიამოვნებას არ ჰგვრის. დამნაშავე ნასიამოვნები დარჩება, თუ მის მიერ გათვალისწინებული მართლსაწინააღმდეგო შედეგი არ დადგება³⁷.

³⁰ მალლაკელიძე ლ., დასახ. ნაშრ., გვ. 53, 160.

³¹ ნერეთელი თ., მაყაშვილი ვ., ნიგნში: ნერეთელი თ., ტყეშელიაძე გ., (რედ.), საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის კომენტარები, თბ., 1976, გვ. 47-48; Öhler D., Das objektive Zweckmoment in der rechtswidrigen Handlung, Berlin, 1959, S. 119.

³² Mezger E., Moderne Wege der Strafrechtsdogmatik, Berlin-München, 1950, S. 28.

³³ Heinrich B., Strafrecht, Allgemeiner Teil, 3. Auflage, 2012, Rn. 658, S. 292.

³⁴ ნაჭყებია გ., სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, სახელმძღვანელო, თბ., 2011, გვ. 383.

³⁵ აღნიშნულ საკითხზე სისხლის სამართლის ლიტერატურაში, ისევე როგორც დანაშაულის მცდელობის სუბიექტურ შემადგენლობაზე, არსებობს განსხვავებული შეხედულებები. იხ. ციტიშვილი თ., დანაშაულზე ნებაყოფლობით ხელის აღების საკითხისათვის, შედარებითი სამართლის ქართულ-გერმანული ჟურნალი, 2023, #5.

³⁶ მალლაკელიძე ლ., დასახ. ნაშრ., გვ. 59.

³⁷ მაყაშვილი ვ., ევენტუალური განზრახვის საკითხისათვის, „საბჭოთა სამართალი“, 1965, #4, გვ. 19.

12. განსახილველ მონოგრაფიაში გამოთქმული მოსაზრებით, სისხლის სამართალს არ აინტერესებს იმპულსური ქმედება³⁸. თუმცა, იმპულსურ ქმედებაზე სისხლის სამართლის ლიტერატურაში განსხვავებული შეხედულებებია გამოთქმული. როცა ავტორთა ერთი ნაწილი თვლის, რომ იმპულსური ქმედება არ არის დასჯადი, ვინაიდან მისგან ბრალეული ქმედების გამოყვანა შეუძლებელია³⁹, მეორე შეხედულებით, სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას იმპულსური ქმედებაც შეიძლება იწვევდეს და ასეთად განიხილავენ აფექტში ჩადენილ დანაშაულს⁴⁰. გასათვალისწინებელია, რომ აფექტი არის პათოლოგიური და ფიზიოლოგიური. პათოლოგიური აფექტი პასუხისმგებლობას გამოირიცხავს, ხოლო ფიზიოლოგიური ბრალის ხარისხს ამსუბუქებს. სასურველი იყო, ავტორს აღნიშნული საკითხებისთვის მეტი ყურადღება მიეცია და ემსჯელა საკითხთან დაკავშირებით არსებულ განსხვავებულ შეხედულებათა გათვალისწინებით.

13. ავტორის მიერ გამოთქმული მოსაზრებით, გერმანული სისხლის სამართლის მიხედვით, განზრახვა, ბრალისგან განსხვავებით, არის წმინდა ფსიქოლოგიური ან ნორმატიული. ფსიქოლოგიურად განიხილავს პირველი ხარისხის პირდაპირ განზრახვას, ხოლო ნორმატიულად მეორე ხარისხის პირდაპირ და ევენტუალურ განზრახვას⁴¹. თუმცა, ავტორი აღნიშნულ დებულებას ვერ ასაბუთებს და მკითხველს ვერ უხსნის, თუნდაც გერმანული სისხლის სამართლის მიხედვით, თუ რატომ არის განზრახვა ხან ფსიქოლოგიური და ხან შეფასებითი. მით უფრო, თუ საუბარია განზრახვაზე, როგორც ქმედების სუბიექტური შემადგენლობის ნიშანზე.

ის ავტორები, რომლებიც განზრახვის ბრალის ცნებიდან ქმედების შემადგენლობაში გადატანას უჭერენ მხარს, აღნიშნულს იმით ასა-

ბუთებენ, რომ განზრახვა თავად არის შეფასების საგანი, ბუნებრივი განზრახვა არ გულისხმობს შეფასებას, ნეიტრალურია შეფასებისგან, ვინაიდან განზრახ მართლზომიერი ქმედების განხორციელებაც შეიძლება და მართლწინააღმდეგოსიც. თუ განზრახვა ზოგჯერ ფსიქოლოგიურია და ზოგჯერ შეფასებითი, მიზანშეწონილი იყო, ავტორს მკითხველისთვის ეთქვა, მაშინ რა აზრი ჰქონდა განზრახვის გადატანას ქმედების შემადგენლობაში ან ის შეფასება, რომელსაც ავტორის აზრით ადგილი აქვს მხოლოდ მეორე ხარისხის პირდაპირი და არაპირდაპირი განზრახვის დროს, დადებით შეფასებასთან არის დაკავშირებული თუ უარყოფით შეფასებასთან.

14. მონოგრაფიაში საუბარია მართლწინააღმდეგობის შესახებ, რაც მოსალოდნელიც იყო, ვინაიდან ნაშრომი მართლწინააღმდეგობის შეგნებას ეხება. განხილვის საგანს წარმოადგენს ქმედების შემადგენლობის და მართლწინააღმდეგობის მიმართების საკითხი, ამასთან დაკავშირებით ავტორი აღნიშნავს, რომ ქმედების შემადგენლობის განხორციელება არის ფორმალური მართლწინააღმდეგობა⁴², თუმცა, არ აკონკრეტებს, არის თუ არა ქმედების შემადგენლობის განხორციელება ყოველთვის ფორმალური მართლწინააღმდეგობა ან აქვს თუ არა მნიშვნელობა ქმედების შემადგენლობის ტიპს, მაგალითად, საქმე ეხება კლასიკურ თუ ბლანკეტურ დელიქტს, რომელიც გულისხმობს სსკ-ის მიღმა მყოფი ნორმის დარღვევას.

ქმედების შემადგენლობის განხორციელებით ყოველთვის არის თუ არა შესაძლებელი ქმედების ფორმალური მართლწინააღმდეგობის დადგენა, საკამათო შეიძლება იყოს, ვინაიდან ქმედების შემადგენლობის განხორციელებას ადგილი შეიძლება ჰქონდეს აუცილებელი მოგერიების დროსაც, რომელიც ადამიანის ბუნებით უფლებაა.

³⁸ მალლაკელიძე ლ., დასახ. ნაშრ., გვ. 63.

³⁹ ნაჭყებია გ., ქმედების დანაშაულად კვალიფიკაციის ზოგადი თეორია, თბ., 2010, გვ. 188; დვალიძე ი., მოტივისა და მიზნის ზეგავლენა ქმედების კვალიფიკაციასა და სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობაზე, თბ., 2008, გვ. 18.

⁴⁰ შავგულიძე თ., საზოგადოებრივი აზრი, მართლშეგნება და მოსწავლე ახალგაზრდობა, თბ., 1981, გვ. 55;

შავგულიძე თ., აფექტში ჩადენილი დანაშაულის კვალიფიკაციის ზოგიერთი საკითხი საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კანონმდებლობასა და პრაქტიკაში, „საბჭოთა სამართალი“, 1963, #3, გვ. 26.

⁴¹ მალლაკელიძე ლ., დასახ. ნაშრ., გვ. 64.

⁴² მალლაკელიძე ლ., დასახ. ნაშრ., გვ. 70, 84.

ავტორი ქმედების შემადგენლობის განხორციელების დადგენას ერთი მხრივ, ფორმალურ მართლწინააღმდეგობად მიიჩნევს, ხოლო მეორე მხრივ, აღნიშნავს, რომ ქმედების შემადგენლობა არის ფორმალური მართლწინააღმდეგობის არსებობის ვარაუდი⁴³. ეს უკანასკნელი დებულება, პირველთან შედარებით, ნაკლებად საკამათოა. ქმედების შემადგენლობა მართლაც ინდიციაა ქმედების მართლწინააღმდეგობის. ქმედების შემადგენლობის განხორციელებისას ივარაუდება, რომ ქმედება შეიძლება მართლწინააღმდეგო იყოს, მაგრამ თუნდაც ვარაუდი ქმედების მართლწინააღმდეგობაზე, რამდენად საკმარისია ქმედების ფორმალური მართლწინააღმდეგობის დასადგენად?

15. ლ. მალლაკელიძე აღნიშნავს, რომ ბლანკეტურ დელიქტებში პირველ ეტაპზე დგინდება ქმედების წინააღმდეგობა სამართლის კონკრეტული ნორმის მიმართ, რასაც მართლწინააღმდეგობის პოზიტიურ დასაბუთებას უწოდებს, ხოლო შემდეგ უნდა შემოწმდეს არსებობს თუ არა მართლწინააღმდეგობის გამომრიცხავი რომელიმე გარემოება, რომელსაც დისერტანტი მართლწინააღმდეგობის ნეგატიური დადგენის სახელით მოიხსენიებს⁴⁴. თუმცა, უნდა ითქვას, რომ ის, რასაც ლ. მალლაკელიძე ბლანკეტურ დელიქტებში მართლწინააღმდეგობის პოზიტიურ დადგენას უწოდებს, რეალურად არის ქმედების შემადგენლობის ნორმატიული ნიშნის დადგენა. ბლანკეტური დელიქტები კლასიკური დელიქტებისგან იმით განსხვავდება, რომ შეიცავს შეფასებით, ნორმატიულ ნიშნებს სსკ-ის მიღმა მყოფი ქცევის წესის დარღვევაზე მითითების სახით. გარდა ამისა, უნდა ითქვას, რომ მართლწინააღმდეგობის საკითხი სისხლის სამართალში ვერ დადგინდება მართლწინააღმდეგობის გამომრიცხავ გარემოებათა გათვალისწინების გარეშე.

16. დისერტანტი ერთი მხრივ, ემხრობა ერთიანი მართლწესრიგის თეორიას, რომელიც არ აღიარებს მართლწინააღმდეგობის დარგობრივ დაყოფას და მეორე მხრივ, თვითონვე აღნიშნავს, რომ ადმინისტრაციულსამართლებრივად

მართლწინააღმდეგო ქმედება არ წარმოადგენს მართლწინააღმდეგო ქმედებას სისხლის სამართლებრივად⁴⁵, რაც წინააღმდეგობრივ და ურთიერთგამომრიცხავ მსჯელობას წარმოადგენს.

ერთიანი მართლწესრიგის პრინციპს აქვს უდავოდ გარკვეული მნიშვნელობა ნორმატიული აქტების ურთიერთმიმართების და ქვემდებარეობის თვალსაზრისით. მაგალითად, სისხლის სამართლის კოდექსი უნდა შეესაბამებოდეს საქართველოს კონსტიტუციას (სსკ-ის 1-ლი მუხ.). იგივე ეხება სხვა ნორმატიულ აქტებსაც. კონსტიტუციასთან შეუსაბამო ნორმა საკონსტიტუციო სასამართლომ შეიძლება სცნოს არაკონსტიტუციურად. გარდა ამისა, ერთიანი მართლწესრიგის პრინციპის მიხედვით, ის ქონება, რომელსაც სამოქალაქო სამართალი არ იცავს, შეიძლება დაუცველი აღმოჩნდეს სისხლის სამართლებრივადაც. ამაზე მიუთითებს თუნდაც 52-ე მუხლის არსებობა სსკ-ში, რომელიც ეხება ქონების ჩამორთმევას.

17. ლ. მალლაკელიძე ერთმანეთისგან მიჯნავს კლასიკურ და ბლანკეტურ დელიქტებში მართლწინააღმდეგობას და აღნიშნავს, რომ კლასიკურ დელიქტებში მართლწინააღმდეგობა გულისხმობს არა სისხლის სამართლის კონკრეტული ნორმისადმი, არამედ სამართლის ნორმისადმი წინააღმდეგობას, ხოლო ბლანკეტურ დელიქტებში წინააღმდეგობას არა ზოგადად სამართლის ნორმისადმი, არამედ იმ კონკრეტული ნორმისადმი, რომლის მოთხოვნა ან აკრძალვა დამნაშავის მიერ იქნა დარღვეული⁴⁶. თუმცა, აღნიშნულთან დაკავშირებით ჩნდება კითხვა, თუ კლასიკურ დელიქტებში მართლწინააღმდეგობა გულისხმობს ქმედების წინააღმდეგობას არა კონკრეტული სისხლის სამართლებრივი ნორმისადმი, არამედ სამართლის ნორმისადმი, როგორ უნდა მოხდეს უმართლობის დადგენა? ან შეიძლება არსებობდეს ისეთი ზოგადი სამართლებრივი ნორმა, რომელიც სამართლის კონკრეტული დარგის სპეციფიკას არ გამოხატავს? მართებულია განსახილველ ნიგნში გამოთქმული მოსაზრება, რომ მართლწინააღმდეგობის

⁴³ მალლაკელიძე ლ., დასახ. ნაშრ., გვ. 70.

⁴⁴ მალლაკელიძე ლ., დასახ. ნაშრ., გვ. 74, 150.

⁴⁵ მალლაკელიძე ლ., დასახ. ნაშრ., გვ. 75.

⁴⁶ მალლაკელიძე ლ., დასახ. ნაშრ., გვ. 76.

შეგნება უნდა არსებობდეს არა აბსტრაქტულად, არამედ ქმედების კონკრეტულ შემადგენლობასთან მიმართებით⁴⁷, ვინაიდან არის თუ არა ქმედება მართლწინააღმდეგო სისხლისსამართლებრივი გაგებით, კანონმდებელი გადაწყვეტილებას იღებს ქმედების შემადგენლობის სიბრტყეზე⁴⁸. მართლწინააღმდეგობა არის ქმედების შემადგენლობაზე დაყრდნობილი⁴⁹.

ავტორი საკუთარ თავთან მოდის წინააღმდეგობაში, როცა ერთი მხრივ, მართლწინააღმდეგობის შეგნების დადგენას გვთავაზობს ქმედების კონკრეტულ შემადგენლობასთან მიმართებით⁵⁰, დანაშაულთა ერთობლიობისას თითოეული შემადგენლობის მიხედვით⁵¹, ხოლო მეორე მხრივ, კლასიკურ დელიქტებში მართლწინააღმდეგობის შეგნების დადგენისას მიუთითებს მართლწინააღმდეგობის ფართო გაგებაზე და მართლწინააღმდეგობის შეგნების განსხვავებულ დადგენაზე⁵². კლასიკური და ბლანკეტური დელიქტები მართლაც განსხვავდებიან თავიანთი აგებულებით, თუმცა, ეს განსხვავება არ ეხება ქმედების შემადგენლობის მნიშვნელობას მართლწინააღმდეგობის დადგენისთვის.

18. ლ. მალლაკელიძე ქმედების შემადგენლობის და მართლწინააღმდეგობის ურთიერთმიმართებაზე ო. გამყრელიძის მოსაზრებას იზიარებს და აღნიშნავს, რომ დამნაშავე მოქმედებს არა სისხლის სამართლის კანონის წინააღმდეგ, არამედ ასრულებს მას. ავტორის თქმით, „თუკი მართლწინააღმდეგობა გაგებული იქნება როგორც სისხლის სამართლის კონკრეტული ნორმისადმი წინააღმდეგობა, მაშინ ამ მსჯელობიდან ლოგიკურად გამოვა ის დასკვნა, რომ პირი ასეთ შემთხვევაში დანაშაულს ვერ ჩაიდენს“⁵³. როგორც ჩანს, მართლწინააღმდეგობის შესახებ ავტორის პოზიცია, გარდა იმისა, რომ საკამათოა, არათანმიმდევრულიც არის. ის ერთი მხრივ, იზიარებს ერთიანი მართლწინააღმდეგობის თეორიას, რომელიც გულისხმობს ქმედების წინააღმდეგობას ერთიანი მართლწინააღმდეგობისადმი და მეორე მხრივ, უარყოფს დანაშაულებრივი ქმედების წინააღმდეგობას სისხლის სამართლის ნორმისადმი. ეს უკანასკნელი დებულება იმიტომ არ არის გასაზიარებელი, რომ სისხლის სამართლის ადრესატი არის არა მხოლოდ სახელმწიფო ორგანო, არამედ მოქალაქეებიც⁵⁴, რომლებსაც ნაყენებათ ის მოთხოვნა თუ აკრძალვა, რომელსაც სისხლის სამართლის ნორმა ითვალისწინებს. დანაშაული სწორედ აღნიშნული მოთხოვნის და აკრძალვის დარღვევაა. დამნაშავე დანაშაულის ჩადენით ახორციელებს ნორმის დისპოზიციაში აღწერილ ქმედებას, მაგრამ არღვევს იმ აკრძალვას, რომელსაც ნორმის სანქცია გულისხმობს. სისხლისსამართლებრივი რეგულირების მეთოდს უმთავრესად აკრძალვა წარმოადგენს, აკრძალვა დანაშაულებრივი ქმედებისა.

19. განსახილველი წიგნის ავტორი აღნიშნავს, რომ „სისხლის სამართლის ნორმა, რომელსაც დამნაშავე არღვევს და სისხლის სამართლის კანონი ერთი და იგივე არ არის“⁵⁵. ლ. მალლაკელიძე ერთი მხრივ ამტკიცებს, რომ დამნაშავე სისხლის სამართლის ნორმას არ არღვევს და ამავდროულად მიუთითებს კიდევ სისხლის სამართლის ნორმის დარღვევაზე, მაგრამ ჩნდება კითხვა, სად არის მოცემული სისხლის სამართლის ნორმა თუ არა სისხლის სამართლის კანონში?!

20. საკამათოა ლ. მალლაკელიძის მიერ გამოთქმული მოსაზრება, რომ სამართლებრივი შეცდომა რელევანტურია მხოლოდ ბლანკეტურ დელიქტებთან მიმართებით, ხოლო კლასიკურ დელიქტებთან მიმართებით მოქმედს არ შეუძლია თავი იმართლოს, რომ არ იცოდა ქმედების აკრძალვის შესახებ⁵⁶. სამართლებრივი შეცდომა შეიძლება დაშვებული იქნას კლასიკურ დელიქტებშიც.

20. საკამათოა ლ. მალლაკელიძის მიერ გამოთქმული მოსაზრება, რომ სამართლებრივი შეცდომა რელევანტურია მხოლოდ ბლანკეტურ დელიქტებთან მიმართებით, ხოლო კლასიკურ დელიქტებთან მიმართებით მოქმედს არ შეუძლია თავი იმართლოს, რომ არ იცოდა ქმედების აკრძალვის შესახებ⁵⁶. სამართლებრივი შეცდომა შეიძლება დაშვებული იქნას კლასიკურ დელიქტებშიც.

⁴⁷ მალლაკელიძე ლ., დასახ. ნაშრ., გვ. 77.

⁴⁸ Mitsch, in: Baumann/Weber/Mitsch/Eisele, Strafrecht, Allgemeiner Teil, Lehrbuch, 12. Auflage, 2016, S. 334, Rn. 4; Günther H.L., Strafrechtswidrigkeit und Strafunrechtsausschluß, 1983, S. 105.

⁴⁹ Widmaier G., Die Teilbarkeit der Unrechtsbewertung – OLG Celle, NJW 1969, 1775, Jus 1970, S. 611-615.

⁵⁰ მალლაკელიძე ლ., დასახ. ნაშრ., გვ. 77.

⁵¹ მალლაკელიძე ლ., დასახ. ნაშრ., გვ. 84.

⁵² მალლაკელიძე ლ., დასახ. ნაშრ., გვ. 82.

⁵³ მალლაკელიძე ლ., დასახ. ნაშრ., გვ. 177.

⁵⁴ Ebert U., Strafrecht, Allgemeiner Teil, 3. Auflage, 2001, S. 3.

⁵⁵ მალლაკელიძე ლ., დასახ. ნაშრ., გვ. 178.

⁵⁶ მალლაკელიძე ლ., დასახ. ნაშრ., გვ. 83, 218-219.

ტთან მიმართებითაც. მაგალითად, მოქმედს შეიძლება ჰქონდეს მცდარი წარმოდგენა, რომ ევთანაზია არ არის დასჯადი კონკრეტულ ქვეყანაში. ის რომ საქმე ეხება კლასიკურ დელიქტს, არ ნიშნავს იმას, რომ მასთან მიმართებით აკრძალვაში შეცდომა გამოირიცხება. გარდა ამისა, ყველა კლასიკური დელიქტიც არ შეიძლება ერთმანეთთან გავაგივივოთ მათზე დაფუძნებული აკრძალვის ცოდნის თვალსაზრისით.

21. განსახილველ ნიგნში გაზიარებულია მოსაზრება, რომელიც ერთმანეთისგან მიჯნავს ობიექტურ და ინდივიდუალურ გაუფრთხილებლობას, პირველს მიაკუთვნებს ქმედების შემადგენლობას, ხოლო მეორეს ბრალს⁵⁷. კარგი იქნებოდა ავტორს რომ ემსჯელა იმაზე, რამდენად მართებულია ობიექტური გაუფრთხილებლობის მიკუთვნება ქმედების შემადგენლობისადმი, რომელიც დანაშაულის არაშეფასებით ნიშანს წარმოადგენს, ვინაიდან გაუფრთხილებლობა, თუნდაც ობიექტური თვალსაზრისით, ნეიტრალური ვერ იქნება შეფასებისგან, რამდენადაც იგი გულისხმობს სწორი ქცევის ნორმის დარღვევას.

22. ლ. მალლაკელიძე არ ეთანხმება ო. გამყრელიძეს, რომ გაუფრთხილებლობა ყოველთვის შეფასებას გულისხმობს და მისი ადგილი ბრალშია და აღნიშნავს, რომ აღნიშნული შეხედულება არ იმსახურებს გაზიარებას, ვინაიდან თვითიმედოვნებას აქვს სუბიექტური შემადგენლობა, განსხვავებით დაუდევრობისგან, რომლის დროსაც მხოლოდ ობიექტური შემადგენლობაა სახეზე⁵⁸. აღნიშნულთან დაკავშირებით უნდა ითქვას, რომ ო. გამყრელიძის შეხედულება არ გულისხმობს თვითიმედოვნების სუბიექტური შემადგენლობის და ქმედების შემადგენლობის ეტაპზე განზრახვის საპირისპირო შემთხვევის უარყოფას. თუმცა, ო. გამყრელიძე განზრახვის საპირისპირო ცნებას ქმედების შემადგენლობის ეტაპზე მოიხსენიებს განუზრახველობის სახელწოდებით⁵⁹.

23. ნიგნის ავტორი აღნიშნავს, რომ უმართლობის შეგნება არის წმინდა შეფასებითი ნიშანი, რომელიც თავისუფალია ყოველგვარი ფსიქიკური ელემენტისგან⁶⁰, რაც ასევე შეიძლება მივიჩნიოთ საკამათოდ. ბრალის ცნებიდან განზრახვის გატანა და გადატანა ქმედების შემადგენლობაში ემსახურებოდა ბრალის წმინდა შეფასებითი ცნების ჩამოყალიბებას. მართლწინააღმდეგობის შეგნება კი ბრალის ნიშანია, მაგრამ ჩნდება კითხვა, როგორ შეიძლება შეგნება, აღქმა და გაცნობიერება ფსიქიკურისგან მოწყვეტით, რის შეგნებასაც არ უნდა ეხებოდეს საქმე? აღსანიშნავია ის, რომ მისი წანამძღვარია ბუნებრივი განზრახვა, რომელიც ფსიქიკურ ელემენტს მოიცავს. მართლწინააღმდეგობის შეგნება არ არსებობს ბუნებრივი განზრახვის გარეშე იმ თვალსაზრისით, რომ იქ სადაც ქმედების შემადგენლობის ნიშნების გაცნობიერება გამოირიცხება, გამოირიცხება თავისთავად, ბრალის ეტაპზე დასადგენი მართლწინააღმდეგობის შეგნებაც. ვისაც არ აქვს გაცნობიერებული, რომ ქმედების შემადგენლობით გათვალისწინებულ, მაშასადამე, სისხლისსამართლებრივად დასჯად ქმედებას ახორციელებს, ვერ ექნება მართლწინააღმდეგობის შეგნებაც.

24. უკიდურეს აუცილებლობასთან დაკავშირებული შეცდომის სისხლისსამართლებრივ მნიშვნელობაზე მსჯელობისას ავტორი აღნიშნავს, რომ უკიდურესი აუცილებლობა გერმანიის სამოქალაქო სამართლის კოდექსითაა გათვალისწინებული⁶¹, მაგრამ ანგარიშს არ უწევს იმას, რომ უკიდურესი აუცილებლობა ასევე არის გათვალისწინებული გერმანიის სისხლის სამართლის კოდექსით (ისევე როგორც ქართული სსკ-ით), როგორც მართლწინააღმდეგობის გამომრიცხავი გარემოება. გარდა ამისა, გერმანული სისხლის სამართლის კოდექსი იცნობს საპატიო, ბრალის გამომრიცხავ უკიდურეს აუცილებლობასაც.

25. განსახილველი ნიგნის ავტორი აღნიშნავს, რომ მართლწინააღმდეგობის შეგნება არის არა გაკიცხვის წინაპირობა, არამედ ერთ-

⁵⁷ მალლაკელიძე ლ., დასახ. ნაშრ., გვ. 94.

⁵⁸ მალლაკელიძე ლ., დასახ. ნაშრ., გვ. 156-157.

⁵⁹ გამყრელიძე ო., სისხლის სამართლის პრობლემები, მე-3 ტომი, თბ., 2013, გვ. 166-167.

⁶⁰ მალლაკელიძე ლ., დასახ. ნაშრ., გვ. 98.

⁶¹ მალლაკელიძე ლ., დასახ. ნაშრ., გვ. 100.

ერთი მიზეზი⁶², რაც წარმოშობს კითხვას, თუ მართლწინააღმდეგობის შეგნება გაკიცხვის ერთ-ერთი მიზეზია, რატომ არ არის გაკიცხვის წინაპირობა?

26. ლ. მალლაკელიძე ერთმანეთისგან განასხვავებს განზრახვის სამ ელემენტს: 1) ინტელექტუალურს, 2) ნებელობითს და 3) მართლწინააღმდეგობის შეგნებას⁶³. თუმცა, უნდა ითქვას, რომ მართლწინააღმდეგობის შეგნებაც ინტელექტუალურ ელემენტს გულისხმობს იმ თვალსაზრისით, რომ მართლწინააღმდეგობის გაცნობიერებასთან არის დაკავშირებული. შემთხვევითი არ არის ის გარემოება, რომ ზოგიერთი ავტორი განზრახვას განმარტავს როგორც ცოდნას და ნებელობას⁶⁴. ცოდნაში იგულისხმება ინტელექტუალური მომენტი: ცოდნა ქმედების შემადგენლობის ნიშნებისა და მართლწინააღმდეგობის შეგნება. თუ ავტორს სურდა განზრახვის მე-3 ელემენტად მართლწინააღმდეგობის შეგნების გამოყოფა, მაშინ პირველ ნიშანთან დაკავშირებით უნდა დაეკონკრეტებინა, რომ მასში მოიაზრება ქმედების შემადგენლობის ნიშნების ცოდნა. მართალია, მართლწინააღმდეგობის შეგნება არ დაიყვანება ფსიქიკურ პროცესამდე, მაგრამ არ არსებობს მის გარეშე.

27. არ არის გასაზიარებელი ავტორის მოსაზრება იმასთან დაკავშირებით, რომ მსხვერპლის სიკვდილი დამნაშავეს სურს არა ანგარებით მკვლელობის დროს, არამედ სისხლის აღების ნიადაგზე მკვლელობის შემთხვევაში. ავტორის მტკიცებით, ანგარების მოტივის დროს ბოროტმოქმედისთვის სასურველია არა მსხვერპლის სიკვდილი, არამედ ქონების დაუფლება⁶⁵. თუ ავტორის მტკიცებას დავუჯერებთ, ანგარების მოტივით მკვლელობის დროს დამნაშავე შეიძლება მოქმედებდეს მხოლოდ მეორე ხარისხის პირდაპირი განზრახვით, როცა არ არსებობს მკვეთრად გამოხატული სურვილი შედეგთან მიმართებით და ქმედება ხორციელდება შედეგის გარდაუვალობის გაცნობიერებით, რაც არ არის

მართებული მოსაზრება. სავსებით შესაძლებელია დამნაშავეს სურვილი მოიცავდეს როგორც მსხვერპლის სიცოცხლის ხელყოფას, ისე ქონების დაუფლებას.

28. ლ. მალლაკელიძე იზიარებს სისხლის სამართლის ლიტერატურაში გამოთქმულ მოსაზრებას, რომ „არაპირდაპირი განზრახვის დროს პირს დესკრიფციულ-ფსიქოლოგიურად არ სურს შედეგის დადგომა, მაგრამ ნორმატიულ-შერაცხვითი მნიშვნელობით აქვს შედეგის დადგომის ნებელობა“⁶⁶. მოცემულ შემთხვევაში ნებელობაში ავტორი გულისხმობს ე. წ. „სუსტ სურვილს“⁶⁷. აღნიშნული მოსაზრება არ არის გასაზიარებელი, ვინაიდან სსკ-ის მე-9 მუხლის მიხედვით პირდაპირ და არაპირდაპირ განზრახვას შორის განსხვავება არსებობს მართლწინააღმდეგო შედეგთან დაკავშირებით სურვილის არსებობა-არარსებობაში. თუ პირდაპირი განზრახვის დროს ბოროტმოქმედს სურს მართლწინააღმდეგო შედეგის დადგომა, არაპირდაპირი განზრახვისას ასეთი სურვილი არ არსებობს. სსკ-ში მოცემული განსაზღვრება სწორედ ნორმატიულ კრიტერიუმებს გვთავაზობს. შეუძლებელია სსკ-ით გათვალისწინებული კრიტერიუმები არ მივიჩნიოთ ნორმატიულ კრიტერიუმებად და ვთქვათ, რომ კანონმდებლობა სურვილის ფსიქოლოგიურ გაგებას ეფუძნება. ასევე არ არის გასაზიარებელი ავტორისეული არგუმენტი, რომ თუ არ ვაღიარებთ არაპირდაპირი განზრახვის დროს „სუსტი სურვილის“ არსებობა, შეუძლებელი იქნება არაპირდაპირი განზრახვის და თვითიმედოვნების გამიჯვნა. მათი გამიჯვნა შესაძლებელია ინტელექტუალური მომენტის გათვალისწინებით. თუ არაპირდაპირი განზრახვის დროს პირი უშვებს მართლწინააღმდეგო შედეგის დადგომის შესაძლებლობას და ეს შესაძლებლობა რეალურია, თვითიმედოვნების დროს დარწმუნებულია რომ კონკრეტულ შემთხვევაში ასეთი შედეგი არ დადგება, ხოლო შედეგის დადგომის შესაძლებლობა მოქმედის

⁶² მალლაკელიძე ლ., დასახ. ნაშრ., გვ. 110.

⁶³ მალლაკელიძე ლ., დასახ. ნაშრ., გვ. 161.

⁶⁴ Eisele, in: Baumann/Weber/Mitsch/Eisele, *Strafrecht, Allgemeiner Teil, Lehrbuch*, 12. Auflage, Bielefeld, 2016, S. 249, §11 Rn. 7.

⁶⁵ მალლაკელიძე ლ., დასახ. ნაშრ., გვ. 165. ანალოგიურ მოსაზრებას გამოთქვამდა გ. ნაჭყებია. იხ. ნაჭყებია გ., სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, სახელმძღვანელო, თბ., 2011, გვ. 386.

⁶⁶ მალლაკელიძე ლ., დასახ. ნაშრ., გვ. 170.

⁶⁷ მალლაკელიძე ლ., დასახ. ნაშრ., გვ. 172.

წარმოსახვით აბსტრაქტული ანუ მხოლოდ თეორიულია.

29. განსახილველი წიგნის ავტორის მტკიცებით სსკ-ის მე-9 მუხლში განზრახვის საკანონმდებლო სახეების დეფინიციაში მოცემული მითითება მართლწინააღმდეგობის შეგნებაზე არ უკავშირდება წმინდა სამართლებრივ შეცდომას⁶⁸. თუმცა, ავტორის შეხედულება არ არის არგუმენტირებული. როდესაც კანონმდებელი მართლწინააღმდეგობის შეგნებაზე უთითებს, გაუგებარია, რატომ არ უნდა მოვიაზროთ მასში კანონით გათვალისწინებული აკრძალვის ცოდნა? არ არსებობს არგუმენტი, რომელიც გაამართლებდა ავტორის მსჯელობას.

30. ლ. მალლაკელიძე სადისერტაციო ნაშრომში ბრალთან დაკავშირებით წმინდა ფსიქოლოგიური, შერეული (ნორმატიულ-ფსიქოლოგიური) და ნორმატიული თეორიების ანალიზით შემოიფარგლება და არაფერს ამბობს ბრალის სხვა თეორიებზე, რომელიც გერმანულ სისხლის სამართლის მეცნიერებაში ჩამოყალიბდა. სასურველი იყო ბრალის მოძღვრების უფრო სიღრმისეული გამოკვლევა.

დაბოლოს, უნდა აღინიშნოს, რომ წარმოდგენილი შენიშვნები არ აკნინებს განსახილველი წიგნის მნიშვნელობას და იგი შეიძლება ჩაითვალოს ღირებულ ნაშრომად განზრახვის და მართლწინააღმდეგობის შეგნების პრობლემაზე.

⁶⁸ მალლაკელიძე ლ., დასახ. ნაშრ., გვ. 222.